

ARTSDATABANKEN

Årsrapport (2015-2016)

I. Styrets beretning

Den 2. januar 2015 var det 10 år siden Artsdatabanken startet sitt arbeid. Gjennom innhenting, systematisering og formidling av kunnskap har Artsdatabanken vært en meget viktig brobygger mellom vitenskap og samfunn, og vært en helt sentral aktør i arbeidet med å gi kunnskapen om arter og naturtyper en tydeligere plass i forvaltningen av norsk natur. Styret markerte 10 års jubileet i et styreseminar i mai 2015, og noterer seg med tilfredshet at Artsdatabanken gjennom 10 år har vært leveringsdyktige og har et godt omdømme.

I 2015 har styret lagt Stortingets overordnede mål for Artsdatabanken til grunn for sitt arbeid: *«Artsdatabanken skal gi forvaltning, organisasjoner og andre brukere oppdatert og lett tilgjengelig informasjon om biologisk mangfold. Artsdatabanken skal også være en pådriver i utviklingen av infrastruktur for innsamling og formidling av data om det biologiske mangfoldet i Norge».*

Artsdatabankens mandat og strategiske plan for perioden 2013-2017 er sentrale styringsdokumenter som blir lagt grunn for målstyringen av arbeidet. Arbeidsoppgaver og ressursbruk i 2015 har vært godt forankret i styrets vedtak knyttet til plan og budsjett, og måloppnåelsen har vært kontinuerlig rapportert til styret gjennom året. Styret er meget tilfreds med gode saksforberedelser, god økonomistyring, oppfølging av styrets vedtak og resultatoppnåelsen i 2015.

Av mange viktige milepæler og leveranser i 2015 vil styret spesielt trekke frem lanseringen av «Natur i Norge» og «Norsk rødliste for arter 2015». Begge produktene har stor betydning for Artsdatabankens viktigste brukere, og er også meget gode eksempler på samarbeidet mellom Artsdatabanken og kunnskapsprodusentene. Et godt samarbeid med kunnskapsprodusentene er grunnlaget for Artsdatabankens arbeid og de resultatene som er oppnådd.

Styret registrerer med tilfredshet at type- og beskrivelsessystemet «Natur i Norge» skal utgjøre et faglig fundament for myndighetenes økte innsats i kartlegging av naturtyper. Dette ble aktualisert både i Stortingets behandling av statsbudsjettet og representantforslag om en kunnskapsbasert forvaltning. Det er meget gledelig at Stortinget så klart og tydelig peker på betydningen av Artsdatabankens arbeid og at Klima – og miljødepartementet sier at «Artsdatabankens Natur i Norge utgjør et felles klassifiseringssystem som skal ligge til grunn for kartlegging av natur».

Det blir en høyt prioritert oppgave for Artsdatabanken i årene som kommer å være en støttespiller for myndighetene i arbeidet med å styrke kunnskapen om arter og naturtyper. Dette vil skje både i form av å etablere infrastruktur for å lagre og formidle relevante data og kontinuerlig forbedring og tilrettelegging av det faglige grunnlaget. Styret vil her trekke frem

samarbeidet som er etablert mellom Miljødirektoratet, Naturhistorisk museum – UiO og Artsdatabanken.

Lanseringen av «Norsk rødliste for arter 2015» viser tydelig at dette er et viktig og etterspurt produkt, og ikke minst et nødvendig kunnskapsgrunnlag for en kunnskapsbasert forvaltning. Styret noterer seg også at denne type en slik «barometer-avlesing» av tilstanden for artene i Norge har stor interesse i brede lag av samfunnet.

Artsdatabankens administrative tilknytning til NTNU har mange og store fordeler. Styret må imidlertid påpeke den uheldige situasjonen som har oppstått i forbindelse med kunngjøringsstopp av stillinger ved NTNU. Det fremstår som svært unødvendig at Artsdatabanken som 1.4.4-organ i denne sammenheng håndteres på samme måte som øvrige deler av NTNU. Dette forsinker tilsetninger og rammer Artsdatabanken unødige. Styret vil følge opp dette i dialogmøte med Kunnskapsdepartementet i april 2016.

I 2016 skal Artsdatabanken levere flere sentrale produkter/tjenester knyttet til infrastruktur for mobilisering, lagring og formidling av data. Dette gjelder bl.a.

- Infrastruktur for lagring og formidling av data om naturtyper, herunder en kartløsning
- Ny versjon av Artskart – stedfestet informasjon om forekomst av arter
- Etter seks års utvikling sammen med Sverige skal rapporteringssystemet Artsobservasjoner i løpet av 2016 drives på NTNUs IT-plattform, i nært samarbeid med Miljødirektoratet, SABIMA og Norsk ornitologisk forening (NOF).

De 10 første årene med Artsdatabanken har tydelig dokumentert at det var et godt grep av myndighetene å etablere en uavhengig kunnskapsformidler på naturmangfoldområdet. I de kommende 10 år bør potensialet og nytteverdien som ligger i Artsdatabankens posisjon utnyttes i enda større grad. Styret ser med tilfredshet og interesse på at Regjeringen i den nylig fremlagte stortingsmeldingen «Natur for livet» fremhever Artsdatabankens betydning så langt, og foreslår nye og spennende oppgaver Artsdatabanken bør ha en rolle i.

Styret ser frem til god dialog med Kunnskapsdepartementet og andre relevante myndigheter om fremtidig organisering av og innhold i Artsdatabankens samfunnsoppdrag.

Bror Yngve Rahm
Styreleder

Trondheim 17.02.16

Astrid Brekke Skrindo
Styremedlem

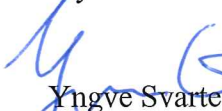
Gro I. van der Meeren
Styremedlem

for Christian Steel
Styremedlem

Vigdis Vandvik
Styremedlem

Yngve Svarte
Styremedlem

Toril Loennechen Moen
Styremedlem

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Artsdatabanken er en nasjonal kunnskapsbank for naturmangfold som har som hovedoppgave å formidle oppdatert og lett tilgjengelig informasjon om arter og naturtyper. Gjennom innhenting, systematisering og formidling av kunnskap, bygger Artsdatabanken broer mellom vitenskap og samfunn.

Artsdatabanken er underlagt Kunnskapsdepartementet (KD). KD har det overordnede ansvar for Artsdatabankens mandat, oppnevning av styre og tildeling av årlig budsjett.

Artsdatabanken er organisert som en egen enhet ved NTNU iht. § 1-4.4 i lov (nasjonalt fellesforetak) av 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler.

Artsdatabanken utfører også oppgaver på vegne av Klima- og Miljødepartementet (KLD), bl.a. å administrere Artsprosjektet iht. eget mandat. I 2015 kom det også nye oppgaver fra KLD i forbindelse med økt innsats på kartlegging av norsk natur («Kunnskapsløft for naturen») og etablering av infrastruktur for å lagre og formidle data om naturtyper-

Rolle

Artsdatabanken er uavhengig og nøytral i forhold til de samfunnssektorer som fatter beslutninger om bruk og vern av norsk natur. Det er svært viktig at kunnskapen Artsdatabanken har ansvar for er faglig objektiv og bidrar til å underbygge Artsdatabankens posisjon som uavhengig og nøytral.

Artsdatabanken skal

- være en aktiv formidler og leverandør av kunnskap om naturmangfold
- gjøre denne kunnskapen synlig og tilgjengelig for samfunnet
- bidra til formidling av kunnskap på den internasjonale arena

Artsdatabanken samler inn og bearbeider kunnskap fra en rekke kunnskapsprodusenter og dataeiere. Samarbeid og samhandling med disse aktørene er helt avgjørende for at Artsdatabanken skal kunne løse sin samfunnsoppgave. Gjennom dette skal Artsdatabanken systematisere og tilrettelegge kunnskap for ulike brukergrupper og utvikle systemer og produkter som bærer kunnskapen frem til brukerne.

Artsdatabanken skal ha en tydelig brukerorientering. Dialog med brukerne av kunnskapen vi skal formidle skal prioriteres, og det skal skapes tillit til at kunnskapen har god kvalitet og tilfredsstillende anvendelser. Artsdatabanken skal bidra til at kunnskap om naturmangfold blir etterspurt hos aktuelle brukere.

Artsdatabanken skal bidra til å synliggjøre hull i kunnskapen om naturmangfoldet i Norge og være en pådriver for at det blir satt fokus på behov for ny kunnskap. Artsdatabanken skal etablere dialog mellom relevante aktører, bygge broer og skape konsensus om forståelsen av kunnskapsgrunnlaget. Artsdatabanken kan administrere prosjekter som styrker kunnskapen om naturmangfoldet.

Artsdatabanken har ikke forsknings- eller forvaltningsoppgaver. Artsdatabanken skal ikke selv foreta kartlegging i felt eller samle inn biologisk materiale, og heller ikke foreslå eller gjennomføre tiltak knyttet til bruk og vern av biologisk mangfold.

Personale

Det ble i 2015 etablert tre nye faste stillinger, og to midlertidige stillinger ble omgjort til faste stillinger. Det er med dette 19 faste stillinger i Artsdatabanken, og bruken av midlertidige er redusert. Faste stillinger utgjorde i 2015 ca. 14,5 årsverk. Midlertidige stillinger utgjorde ca. 3 årsverk.

NTNU Vitenskapsmuseet har dedikert en øk-ad stilling til Artsdatabanken. Stillingen er forutsatt finansiert av den overhead Artsdatabanken betaler til NTNU for administrative tjenester. Else Johanne Svorkås er permanent overført til denne stillingen, og har fra 01.05.12 hatt kontorplass i Artsdatabanken.

I tillegg arbeidet 5 innleide konsulenter i 2015 i vårt arbeidsmiljø, 4 av disse på IKT-området (Artsobservasjoner, Artskart og Kunnskapsløftet/Naturtypekart). Innleide IKT-konsulenter utførte ca. 2,1 årsverk i 2015. En person har i tillegg arbeidet i Artsdatabanken på tiltaksmidler fra NAV i perioden 01.01 – 30.09, og fikk deretter et kortvarig engasjement.

Artsdatabanken hadde i 2015 følgende personale:

Navn	Stilling	Vilkår
Ivar Myklebust	Direktør	Åremål 2011-2016
Lisbeth Gederaas	Seniorrådgiver	Fast stilling
Nils Valland	Seniorrådgiver	Fast stilling
Stein Arild Hoem	Overingeniør	Fast stilling
Åslaug Viken	Seniorrådgiver	Fast stilling (80 % i hele 2015)
Skjalg Woldstad	Seniorrådgiver	Fast stilling
Ingrid Salvesen	Seniorrådgiver	Fast stilling
Askild Aaberg Hofsoy Olsen	Overingeniør	Fast stilling
Snorre Henriksen	Rådgiver	Fast stilling
Arild Lindgaard	Seniorrådgiver	Fast stilling
Toril Loennechen Moen	Seniorrådgiver	Fast stilling (80 % fra 01.09.15)
Helge Sandmark	Overingeniør	Fast stilling
Beate Horg	Seniorrådgiver	Fast stilling, sluttet 18.11.15
Wouter Koch	Rådgiver	Fast stilling
Åshild Stolsmo Viken	Førstekonsulent	Midlertidig, fast fra 01.08.15
Ingrid Ertshus Mathisen	Rådgiver	Midlertidig, fast fra 01.08.15
Øyvind Bonesrønning	Seniorrådgiver	Ny fast stilling, ansatt 28.09.15
Torstein Altin	Overingeniør	Ny fast stilling, ansatt 01.12.15
Martin Kolstad Svendsen	Overingeniør	Ny fast stilling, ansatt 14.12.15
John Atle Kålås	Seniorrådgiver	Midlertidig (20 %)
Rune Halvorsen	Seniorrådgiver	Midlertidig (20 %)
Olga Hilmo	Rådgiver	Midlertidig (100 %)
Tove Rimestad	Konsulent	Midlertidig (80 %), fra 01.10.15

Økonomi (se også kap.IV og V)

Artsdatabanken er i all hovedsak finansiert via statsbudsjettet. Artsdatabankens budsjett i 2015 var kr. 67 505 296. Følgende tildelinger fremgikk av departementenes budsjettproposisjoner:

KD:

Kap. 280 Felleseiningar, post 51 Drift av nasjonale fellesoppgåver Kr. 26 465 000

KLD:

Kap.1410 Miljøvernforskning og miljøovervåking, post 54 Artsprosjektet Kr. 29 820 000
Av dette var kr. 24 820 000 knyttet til Artsprosjektet.

Utover disse bevilgningene mottok Artsdatabanken i 2015 midler fra Norges vassdrags- og energidirektorat (kr. 400 000) og Miljødirektoratet (kr. 7 775 000). Artsdatabanken er partner i det nasjonale infrastrukturprogrammet Norsk marint datasenter (NMDC) som er finansiert av Norges forskningsråd og ledet av Havforskningsinstituttet. Artsdatabanken mottok i 2015 kr. 127 016 i partnerbidrag.

Den eneste aktiviteten i Artsdatabanken som ikke er finansiert via statsbudsjettet er deltagelsen i EU-prosjektet EUBON (European Biodiversity Observation Network). I perioden 2013 – 2017 mottar Artsdatabanken 113 084 Euro fra EU, via det naturhistoriske museet i Berlin som leder konsortiet.

III. Årets aktiviteter og resultater (2015)

Målområde 1: Tilstand og utvikling i norsk natur

Hovedmål: Artsdatabanken skal være sentral i formidlingen av tilstand og utvikling i naturmangfoldet

Norsk rødliste for arter

Rødlista er etablert som et viktig faglig grunnlag for en kunnskapsbasert forvaltning, og har høy aksept i ulike fagmiljøer og hos allmennheten. Tredje utgave av Norsk rødliste for arter ble lansert 18. november 2015.

Revisjonen ble gjennomført i henhold til gjeldende versjon av IUCNs retningslinjer for rødlisting (v. 11, 2014). Revisjonen omfattet alle arter og artsgrupper hvor kunnskapen var tilstrekkelig til å foreta en revidert vurdering. Om lag 21 000 av Norges 44 000 kjente arter ble vurdert for Rødlista 2015.

Rødlistevurderingene ble utført av 90 eksperter, fordelt på 25 komitéer, fra relevante vitenskapelige institusjoner.

I mars-april 2015 ble det åpnet for innsyn i de foreløpige vurderingene. Formålet var at de som hadde utfyllende informasjon om artene skulle få gi sine innspill, og dermed bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget. I løpet av innsynsperioden ble det gitt 120 tilbakemeldinger på de foreløpige resultatene. Mange kontaktet også Artsdatabanken og ekspertkomiteene direkte med spørsmål og innspill. Innsynet bidro til et styrket kunnskapsgrunnlag og noen arter fikk endret kategori. Innsynet har gjort rødlistevurderingene til en mer transparent og demokratisk prosess. Dette har styrket troverdigheten til Rødlista ytterligere.

Fem artsgrupper med til sammen 957 arter ble ikke revidert fordi vi mangler fagfolk med kompetanse på disse artsgruppene. For disse artene er tidligere rødlistevurderinger gjeldende inntil ny kunnskap tilsier noe annet. 1063 arter ble vurdert for første gang i 2015.

Artsprosjektet har bidratt til økt kompetanse på mange arter, både tidligere vurderte og arter vurdert for første gang. I rødlistevurderingene av blant annet leddormer, moser, sopper, tovinger og vepser har data fra Artsprosjektet vært kilde til ny kunnskap.

Rødlista 2015 ble presentert til flere aktuelle brukere i forkant av lanseringen (Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet, Landbruks- og matdepartementet, Sabima, WWF, Naturvernforbundet og Skogeierforbundet). Det ble også gitt intervjuer i flere riksdekkende kanaler. Rødlista ble lansert på konferansen NATUR i Oslo med god deltakelse (190 deltagere) fra departementer, direktorater, UH-sektoren, instituttsektoren, regional forvaltning, næring og interesseorganisasjoner. Resultatene ble i hovedsak publisert på nett (over 55 ulike artikler/nettsider) i tråd med tilbakemeldinger fra viktige brukere. Kun en oppsummering av Rødlista 2015 ble publisert som trykksak (*vedlegg 1*). Vi har fått veldig gode tilbakemelding på både på trykksaken og nettsidene.

Det har vært relativt stor interesse for resultatene i etterkant av lansering, samtidig som innsyn i foreløpige resultat i mars medførte et klart mindre behov for korrigerende og presisering.

Meld. St.14 (2015-2016) "Natur for livet" som kom i desember 2015 har i stor grad brukt resultatene fra Rødlista 2015 som kunnskapsgrunnlag når det gjelder status for artene og som grunnlag for prioritering av tiltak. Dette viser at Rødlista har blitt at av de viktigste grunnlagene for en kunnskapsbasert forvaltning av artsmangfoldet i Norge.

Fremmede arter

Artsdatabankens arbeid med risikovurdering av fremmede arter har stor interesse hos sentrale brukere (forvaltning, organisasjoner), og er et viktig kunnskapsgrunnlag for naturmangfoldlovens bestemmelser om fremmede arter. I forbindelse med myndighetens arbeid med forskrift om fremmede arter, som trådte i kraft fra årsskiftet 2016, har det vært ekstra stor interesse fra media som har resultert i mange oppslag i riksdekkende kanaler.

Vårt arbeid med fremmede arter har også generert stor aktivitet i enkelte fylker, og i flere av disse har vi bidratt med kursing i verktøyene Artskart og Artsobservasjoner. Dette for å sikre at kartleggingsdata knyttet til fremmede arter blir registrert sammen med andre relevante data. Vi anser det som viktig at Artsdatabanken er ute og møter brukerne av våre produkter og tjenester, noe som blir bekreftet av den økte andelen av observasjoner av fremmede arter som nå ligger inne i Artskart.

Prosessen med å revidere risikovurderingene av fremmede arter er godt i gang. Det er et ønske om en forutsigbar og kontinuerlig prosess hvor status for økologisk risiko til de fremmede artene oppdateres jevnlig, og planlagt offentliggjøring av reviderte vurderinger er i 2017/2018.

Artsdatabanken har i løpet av 205 foretatt en liten justering av kriteriesettet brukt i 2012. Til å hjelpe oss i dette arbeidet har vi benyttet en referansegruppe bestående av personer fra flere fagmiljø. Dette arbeidet har resultert i en veileder som vi har valgt å sende ut for innspill til ulike brukere av sluttproduktet (brukerpanel). Tilbakemeldinger fra brukerpanelet vil bli vurdert før endelig versjon av metodikk og kriteriesett blir satt for kommende risikovurdering av fremmede arter.

Økologiske risikovurderinger er et viktig verktøy for en god forvaltning, og resultatene er en kilde til kunnskap for relevante samfunnsaktører og for allmennheten. Som et resultat av Miljødirektoratets behov for reorganisering av ulike risikovurderinger, har Artsdatabanken inngått en samarbeidsavtale med Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM). Denne avtalen regulerer avgrensning av VKMs og Artsdatabankens oppgaver og skal bidra til at partenes kompetanse innen temaet fremmede arter utnyttes på best mulig måte.

Økosystemprosjektet

I Artsdatabankens strategiske plan står det i målbildet for 2017: ”Artsdatabanken har en tydeligere økologisk tilnærming i arbeidet med å styrke kunnskapen om naturmangfoldet i Norge”, og under hovedmål 1 heter det at ” Artsdatabanken skal bidra aktivt til nytenking og fokus på økologiske tilnærminger i formidlingen av tilstand og utvikling i norsk natur”.

Bakgrunnen for en tydeligere økologisk tilnærming i de nærmeste årene er samfunnets og beslutningstakers behov for å få et bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder hvilke økologiske sammenhenger og mekanismer som ”styrer” tilstanden og utviklingen i norsk natur og hvordan disse påvirkes av samfunnet og politikken. Dette har vært et sentralt tema i utviklingen av den nye Stortingsmeldinga «Natur for livet», som ble lagt frem før jul i 2015.

Ut fra Artsdatabankens interne økosystem-prosjekt ble det foreslått tiltak for å løfte vårt arbeid på dette området. Pga. kapasitetsbehov knyttet til «kunnskapsløftet» i 2015, ble mye av dette satt på vent. Det har allikevel blitt gjort tiltak i vår tekniske infrastruktur for å utvikle bedre verktøy for å håndtere nøkkelegenskaper for arter («traits»), bl.a. i regi av Arter på nett.

Her må det også understrekes at utviklingen av ny nasjonal infrastruktur for stedfestet informasjon knyttet til NiN, herunder viktige tema i et fremtidig «økologisk grunnkart», vil bygge opp Artsdatabankens verktøykasse for kunnskap om økosystemene.

Målområde 2: Infrastruktur for dataflyt og formidling

Hovedmål: Artsdatabanken skal være drivende i utviklingen av nødvendig infrastruktur for innsamling, bearbeiding og formidling av data om naturmangfoldet i Norge

Ny kartinfrastruktur i forbindelse med «Kunnskapsløft for naturen»

Stortingsbehandlingen av representantforslaget fra Lundteigen og Arnstad i januar 2015 og ekstrabevilgningene til naturkartlegging (kunnskapsløftet) ble startskuddet for en ny satsing og utvikling av nye karttjenester hos Artsdatabanken. Gjennom dette fikk Artsdatabanken en ny bestilling på å utvikle en nasjonal kartinfrastruktur for NiN-baserte kart.

Artsdatabanken startet sitt arbeid med infrastrukturen etter lansering av NiN 2.0 i april 2015, i og med at NiN skulle danne den faglige plattformen for kartlegging av naturtyper. NiN-systemet ble så omsatt til en ny standard datamodell (NiN-Core), som ble det tekniske grunnlaget for utviklingen. I denne prosessen ble det avholdt flere møter med brukerinteresser, som ville interagere med en slik infrastruktur (Miljødirektoratet, Landbruksdirektoratet, NGU, NINA). I dette utviklingsløpet ble også konsept knyttet til «økologiske grunnkart» en del av planlagt infrastruktur.

For å styre utviklingen på teknisk side ble det gjort tjenestekjøp for modellering og teknisk prosjektledelse fra IKT-Geomatikk AS, og videre utviklingsressurser fra Norconsult AS for selve programmeringen. For å kunne følge opp dette tilstrekkelig fra Artsdatabankens side, ble også egen bemanning styrket med ansettelse av en biolog høsten 2015. Videre måtte kapasiteten på IKT-området styrkes for å drifte og videreutvikle infrastrukturen, og ny stilling ble lyst ut, men ansettelsen her trer ikke i kraft før 1. mars 2016. Dette er kompensert med tjenestekjøp.

Kunnskapsløftet omfattet også en større kartleggingsutlysning i 2015, i regi av Miljødirektoratet. Utviklingen av infrastruktur, veiledningsmateriell for NiN-kartlegging og kursing, har skjedd gjennom samhandling mellom Artsdatabanken, Miljødirektoratet og NHM- UiO. 2015 ble på mange måter et prøve- og utviklingsår der svært mye skulle på plass samtidig og på relativt kort tid. Det har vært krevende for alle parter, men en har høstet viktig lærdom og erfaringer for arbeidet videre i 2016. For Artsdatabanken har det vært viktig å få til et godt rammeverk for vår samhandling med NHM-UiO og en langsiktig samarbeidsavtale ble utarbeidet mot slutten av året. Dette gir klare rammer og en felles rolleforståelse mellom NHM og Artsdatabanken.

Artskart

Den nettbaserte karttjenesten Artskart er en meget viktig kilde til stedfestet informasjon om forekomst av arter, og har mange brukere i forvaltning, forskning og organisasjoner.

I 2015 ble arbeidet med å kvalitetssikre og tilrettelegge artsdata som forvaltes av universitetsmuseene, forskningsinstitusjoner, konsulentfirmaer, forvaltningsorganer og frivillige organisasjoner videreført. Data gjøres tilgjengelig både nasjonalt og internasjonalt i samarbeid med GBIF-Norge. Artskart har vært avgjørende viktig for at data fra universitetsmuseene og andre forskningsinstitusjoner har blitt åpent og fritt tilgjengelig.

Ved årsskiftet 2015/2016 var det registrert 21,5 mill. artsfunn fra 35 dataeiere (totalt 121 databaser) med 33 150 arter. Dette gjør Artskart til en sentral nasjonal infrastruktur.

I 2015 har Artsdatabanken arbeidet videre med versjon 2.0 av Artskart og er kommet et stykke videre. Grunnet nødvendighet omprioritering av IKT-personell til å fullføre utviklingsprosjektet Artsobservasjoner 2.0 har imidlertid arbeidet med dataportalen/grensesnittet til Artskart 2 blitt utsatt. Gjennom året er høstingsmekanismene og oppdateringene fra kildedatabasene optimalisert. Databasen for Artskart 2 er etablert, har fungert gjennom hele året og leverer data til bl.a. Miljødirektoratet, NIBIO og andre gjennom et teknisk grensesnitt (API). Den nye klienten/dataportalen til Artskart 2.0 skal fullføres høsten 2016.

Artsobservasjoner

I samarbeid med SABIMA og medlemsorganisasjonene har vi fortsatt arbeidet med folkelig medvirkning i rapportering av observasjoner via registreringsverktøyet Artsobservasjoner. Det er lagt inn 1,88 mill. nye artsfunn i løpet av 2015. Ved årsskiftet 2015/2016 var det 13,6 mill. observasjoner i databasen.

Vi har hatt økt fokus på å tilrettelegge for at profesjonelle brukere rapporterer sine observasjoner i Artsobservasjoner og har veiledet bl.a. Miljødirektoratet i arbeidet med å etablere prosjekter i rapportssystemet. Arbeidet med den nye versjonen av Artsobservasjoner

har pågått gjennom hele 2015. En viktig milepel ble nådd i mai 2015 da den nye versjonen ble lansert. Dette er et viktig samarbeid med den svenske ArtDatabanken.

Gjennom året er det lagt mye arbeid i å lage et bærekraftig driftsopplegg for Artsobservasjoner. Det er gjennomført en prosess med norske og svenske partnere for å vurdere fordeler og ulemper med felles drift eller separat nasjonal drift. På slutten av året ble det enighet om at hvert land drifter sin egen versjon av rapportsystemet på egen infrastruktur etter at utviklingsprosjektet blir avsluttet januar 2016. Hovedårsaken til dette er behovet for å ha operativ kontroll med virksomheten i en slik viktig nasjonal infrastruktur.

Artsobservasjoner har i dag en meget sentral plass i den nasjonale dataflyten knyttet til data om forekomst av arter, og verktøyet har bidratt til en betydelig mobilisering av viktige data.

Norsk marint datasenter (NMDC)

Artsdatabanken har som en av 16 norske institusjoner deltatt i arbeidet i prosjektet. NMDC er et infrastrukturprosjekt finansiert av Norges forskningsråd, og ledes av Havforskningsinstituttet. Dokumenterte marine datasett skal gi sømløs tilgang over viktige havområder for Norge til den marine forskningsverdenen.

Vår hovedinnsats i 2015 har vært deltakelse i implementering av metadatastandarder, protokoller og utvekslingsformater som fremmer interoperabilitet i dette datamobiliserings- og datadelingsnettverket. Vi har også bidratt med prinsippene for åpen datadeling og datalisensiering. For å levere marine datasett som Artsdatabanken har tilgang på, har vi arbeidet mye med utvikling og konfigurering av teknisk infrastruktur som muliggjør online dataformidling til NMDCs infrastruktur og tjenester. Artsdatabanken leverer data etter Darwin Core standarden bl.a. gjennom gjennom REST-baserte APIer. Tilrettelegging av marine datasett vil fortsette i 2016.

Navn og taksonomi

Artsdatabankens navnerregister Artsnavnebasen er primærkilden for norske arters taksonomi og nomenklatur. Et oppdatert online navnerregister er et viktig verktøy for forskningsmiljøer, forvaltningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner. For Artsdatabanken utgjør Artsnavnebasen ryggraden for all informasjon om norske arter og inneholder aksepterte vitenskapelige navn for alle arter som er observert i Norge. I tillegg til de norske artene vil også alle øvrige arter som finnes i norske vitenskapelige samlinger inkluderes, med deres aksepterte navn og benyttede synonymymer, gjennom et samarbeid med universitetsmuseene.

Artsnavnebasen inneholder totalt 151 663 vitenskapelige navn og 28 542 norske navn på bokmål og nynorsk, derav navn på 44 620 arter observert i Norge (dette inkluderer arter observert i tid og rom, og dermed også arter som ikke nødvendigvis finnes her i dag.)

Den løpende innholdsforvaltningen av navn i Artsnavnebasen er overtatt av navneredaktørene. Datamobilisering skjer i tillegg via kartleggingsprosjektene i Artsprosjektet. Fire prosjekter fikk i 2015 tilskudd til arbeid som genererer i et større tilfang av vitenskapelige og/eller norske navn i navnerregisteret: moser (NTNU Vitenskapsmuseet), mikroalger (NHM), blomsterfluer og klegg (BioFokus) og broddvepser (NINA).

Artsdatabanken deltok i 2015 på en internasjonal hackaton om navnebaser med mål å utvikle kryss-sjekking av navn mellom ulike kilder. Her ble Artsnavnebasen benyttet som datakilde

under utviklingen med gode resultater, og kryss-sjekking funksjonaliteten kan på sikt inkorporeres i egne tjenester.

Arter på nett

Målet med «Arter på nett» er å gi ulike brukergrupper enkel tilgang til kvalitetssikret og oppdatert informasjon om alle de om lag 44 000 artene som finnes i Norge. Tjenesten skal samle, generere og åpent dele data som er kvalitetssikret av redaktører. Redaktørene av de ulike tema er forskere ved universitetsmuseene og andre relevante forskningsinstitusjoner.

Informasjon om 475 taksa ble publisert i 2015. Disse inkluderer [insektordener](#), [bobilesnegler](#) (Cepalaspidea), også i [engelsk](#) utgave, [planteveps](#) (Tentheredeninae), [muslingkreps](#) (Ostracoda) i ferskvann, [Bondens kulturmarksflora](#) for Midt-Norge, [landlevende rovpattedyr](#), [øyenstikkere](#), soppselekten *Mycena*, også i [engelsk](#) versjon og [sjøfugler](#). I tillegg kommer bilder av et par hundre arter, blant annet av gresshopper og breiteger. Per 31. desember 2015 er totalt 1853 taksa, inkludert 1653 arter publiserte, mens det jobbes med å legge inn data for ytterligere 1100 arter.

Den tekniske løsningen er videreutviklet, både for dataproduksjon og visning. Digital nøkkel for artsbestemming foreligger i en testversjon. Før lansering må nøkkelen integreres i Artsdatabankens nettsted. Nøkkeldata fra ulike dataleverandører må i tillegg finjusteres før de kan publiseres. Det jobbes aktivt med åtte nøkler, mens det totalt er avtalt leveranse av mer enn 20 nøkler.

Tilskudd til å gjøre artsdata tilgjengelig i Arter på nett ble lyst ut. Sytten søknader fra ti ulike institusjoner og firma kom inn til årets utlysning, hvorav seks ble innvilget. Samlet søkebeløp utgjorde nesten fire ganger tilgjengelig tilskuddsbeløp.

Det har vært kontinuerlig tett oppfølging av dataleverandører, spesielt i oppstartsfasen og avslutningsfasen av prosjektene. Mye tid er også brukt på innlegging av data i Arter på nett.

Målområde 3: Ny kunnskap

Hovedmål: Artsdatabanken skal bidra til å fremskaffe ny kunnskap om naturmangfoldet i Norge

Artsprosjektet

Artsprosjektet er i sin helhet finansiert av Klima- og miljødepartementet. Det leveres en separat årsrapport for Artsprosjektet til KLD (vedlegg 2). Det henvises til denne for ytterligere informasjon om Artsprosjektets fremdrift.

Artsprosjektet skal bidra til at det bygges opp vitenskapelig kompetanse innen biosystematikk, slik at vi i fremtiden er bedre rustet til å kartlegge artsmangfoldet vårt. Hovedfokus for aktiviteten innen målområdet i 2015 har fortsatt vært på å bygge opp kompetanse og bygge en nasjonal infrastruktur for DNA-strekkoding i Norge, gjennom støtte til forskerskolen i biosystematikk og nettverket Norwegian Barcode of Life.

I og med at KD bevilger midler til Forskerskolen i biosystematikk og infrastrukturen Norwegian Barcode of Life via Forskningsrådet, inkluderer vi her informasjon hentet fra Artsprosjektets årsrapport.

Forskerskolen i biosystematikk

Forskerskolen i biosystematikk ([ForBio](#)) er et tverrinstitusjonelt samarbeid mellom de fire naturhistoriske universitetsmuseene i Norge og er finansiert gjennom støtte fra Klima- og miljødepartementet (Artsprosjektet) og Kunnskapsdepartementet sin satsing på universitetsmuseene (NFR/UNIMUSEER). ForBio tilbyr et bredt utvalg av praktiske og teoretiske kurs i biosystematikk. Den ble startet opp i 2010 og er i 2015 videreført fram til 2020. Forskerskolen i biosystematikk bidrar til å forene sterke, men mindre forskningsmiljøer i systematikk i Norden, etablere solide faglige nettverk og bygge opp kompetanse som er sentral for å kunne styrke kunnskapen om naturmangfoldet. ForBio har nå over 360 medlemmer fra alle nordiske land og har siden starten i 2010 holdt 59 kurs. Av disse ble 6 kurs holdt i 2015. Alle kurser er gitt av internasjonale anerkjente forskere og mer enn halvparten av kursene er arrangert i samarbeid med internasjonale forskningsmiljøer, bl.a. Royal Botanic Garden i Kew (UK), Royal Belgian Institute of Natural Sciences i Brussel (Belgia) og Evolutionary Biology Centre ved Universitetet i Uppsala (Sverige).

Samarbeid med Norwegian Barcode of Life

Norwegian Barcode of Life Network ([NorBOL](#)) er et nettverk av norske forskningsinstitusjoner som samarbeider med det internasjonale programmet iBOL (International Barcode of Life) om DNA-sekvensering og kuratering av data fra arter i Norge i BOLD-databasen (Barcode of Life Data Systems). Artsdatabanken har i flere år støttet dette nettverket med midler fra Artsprosjektet, da det anses som en grunnleggende viktig infrastruktur innen biosystematikk og for anvendelser av artsinformasjon i samfunnet. Arbeidet har fått et betydelig løft fra 2014 da Forskningsrådet har innvilget støtte til etablering av en nasjonal infrastruktur for DNA-strekkoding. Arbeidet er også støttet med tilskudd fra Artsdatabanken (Artsprosjektet) i 2015.

Den nasjonale infrastrukturen for DNA-strekkoding har hatt et aktivt år i 2015 med kompetansebygging, nettverksbygging og arrangement av det første nasjonale symposiet Biodiversity and DNA Barcoding (sammen med Artsdatabanken). Prosjekter som innvilges tilskudd til kartlegging fra Artsprosjektet skal, i nært samråd med NorBOL, gjøre et utvalg av innsamlet materiale tilgjengelig for DNA-strekkoding. NorBOL har også i 2015 bidratt med veiledning i bruk av metoden og koordinering av arbeidet med DNA-sekvensering av arter samlet inn gjennom Artsprosjektet. Dette arbeidet inkluderer kvalitetssikring av innsamlet referansemateriale (taksonomiske bestemmelser, kuratering av voucher, uttak av DNA-prøver for vevsamling), koordinering av DNA-sekvensering og kuratering av data i BOLD-databasen. Den årlige nasjonale workshopen som gir deltagerne en praktisk og teoretisk innføring i DNA-strekkoding ble i 2015 holdt av Universitetsmuseet i Bergen. Flere deltagere fra kartleggingen i Artsprosjektet deltok her.

Per januar 2016 er ca. 50 000 individer fra 9575 arter i Norge sendt til det internasjonale strekkodingscenteret i Guelph i Canada for sekvensering og videre innlegging i BOLD-databasen. Rundt 50 prosent av alt materiale som er sendt inn til DNA-strekkoding i 2015, og antakelig totalt nærmere 6000 arter i referansebiblioteket, har opphav fra kartleggingen i Artsprosjektet. Det er mange aktive brukere av BOLD-databasen i Norge: Til sammen 163 registrerte brukere og 4109 unike IP-adresser har generert over 1 million treff. På verdensbasis er det registrert 16 000 brukere av BOLD som nå inneholder 4,68 millioner strekkoder fra rundt 500 000 arter. Globalt har databasen rundt 11 millioner treff per måned.

Naturtyper

Ny versjon av Natur i Norge (NiN)

Type- og beskrivelsessystemet *Natur i Norge* (NiN) (se vedlegg 3) er det sentrale verktøyet for Artsdatabankens arbeid med naturtyper, økosystemer og økologi. NiN er også et faglig grunnlag for rødlista for naturtyper, samt et sentralt verktøy i arbeid med rødlisting av arter og risikovurdering av fremmede arter.

I april lanserte Artsdatabanken ny versjon av Natur i Norge (NiN ver. 2.0) på et lanseringsseminar i Oslo. Dette markerte slutten på et faglig utviklingsløp som startet i 2012. Denne utviklingen har involvert en lang rekke fagpersoner fra de ulike økologiske fagområdene (terrestrisk, marint, ferskvann og geologi). NiN 2.0 setter en ny standard for håndtering av naturvariasjon og som rammeverk for naturkartlegging og –dokumentasjon.

I april 2015 ble det også lansert en egen kartleggingsveileder for NiN. Denne gir kjøreregler og veiledning for ulike typer kartlegging basert på NiN til ulike formål. Kartleggingsveilederen er et supplement til selve NiN-systemet, og setter en ny standard for naturkartlegging med fokus på faglig kvalitet.

NiN og kartlegging ble også tema i representantforslag fra stortingsrepresentantene Lundteigen og Arnstad om en kunnskapsbasert forvaltning, og det ble foreslått at NiN skal legges til grunn for all offentlig finansiert kartlegging av naturtyper. Det var bred enighet i Stortinget om NiNs rolle i fremtidig kartlegging etter behandlingen tidlig i 2015. Stortinget pekte også på Artsdatabanken når det gjelder utvikling av verktøy for praktisk kartlegging av natur, lagring og kvalitetssikring av data om naturtyper, og tilgjengeliggjøring av data for ulike brukere. Dette ble fulgt opp i statsbudsjettet gjennom satsing på «Kunnskapsløft for naturen». Her ble det satt av ressurser til Artsdatabanken for etablering av en nasjonal kartinfrastruktur knyttet til NiN-kartlegginger, og til opplæring og veiledningsmaterieell i samarbeid med NHM-UiO. Arbeidet med ny kartinfrastruktur omtales under målområde 2.

Artsdatabankens og NiNs rolle i kartlegging og kunnskapsbygging, er grundig omhandlet i Stortingsmeldingen «Natur i livet», som ble lagt frem før jul 2015. Her heter det bl.a. at NiN skal ligge til grunn for all naturkartlegging i Norge, noe som bekrefter og styrker Stortingets behandling av dette temaet tidlig i 2015. Oppfølgingen av denne stortingsmeldingen vil være særdeles viktig for Artsdatabankens videre arbeid og prioriteringer på dette området videre.

Naturtypebasen

Med lanseringen av NiN 2.0 ble også en ny versjon av dokumentasjons- og publiseringsverktøyet til Artsdatabanken lansert, kalt «NiN på nett». Her brukes tilsvarende plattform som for «Arter på nett», noe som sikrer en bedre integrasjon og gjenbruk av tekniske løsninger hos Artsdatabanken. Dette gir en svært god plattform for videre arbeid med tilrettelegging og veiledning for brukerne av NiN. Etter lansering i 2015 ble det arbeidet særlig med tilrettelegging av materiale for kartlegging knyttet til kunnskapsløftet og til pilotprosjekt i Landskognakseringen.

Målområde 4: Kommunikasjon

Hovedmål: Artsdatabanken skal være en nyskapende, synlig og respektert formidler av kunnskap om naturmangfoldet.

Artsdatabanken fortsatte i 2015 arbeidet med å øke synligheten av virksomheten gjennom aktivitet mot prioriterte målgrupper som samarbeidspartnere, forvaltning og «den naturinteresserte allmennhet».

Nyheter/media/sosiale media

Artsdatabanken har i året som gikk fortsatt det løpende arbeidet med nyhetssaker og media. Nevnes kan den store oppmerksomheten vi fikk rundt åpning av innsynet til resultatene av Rødlista 2015 - blant annet gjennom nyhetssaker om rype og gaupe. Kronikken "Naturens goder - nå må vi bry oss" som stod på trykk i Adresseavisen i februar fikk også gode tilbakemeldinger.

Det ble totalt produsert 67 nyhetssaker på vår norske nettside i 2015 og 4 på vår engelske nettside www.biodiversity.no.

Vi opplever en jevnt stigende interesse for våre profiler i sosiale medier. Ved utgangen av 2015 hadde vi 3383 følgere på Facebook, en god stigning fra ett år tidligere (2293). På Twitter har vi per i dag 849 følgere, 370 flere enn ved utgangen av 2014.

Artsdatabanken har i 2015 etablert en Instagram-konto for formidling av visuelt materiale, og en Youtube-kanal for formidling av profileringsmaterieill, foredrag, brukerveiledninger etc. Bruken av disse mediene er under utvikling og oppbygging.

Arbeidet med nett

Artsdatabankens nettsted har i 2015 blitt brukt aktivt som plattform for å formidle aktualiteter og informasjon fra de ulike arbeidsområder og prosjekter. Den løpende oppgraderingen og videre utbyggingen av nettsidene har slik sett fortsatt som tidligere år. Et nytt engelskspråklig nettsted (www.biodiversity.no) ble lansert i mars 2015.

Nettredaksjonen

Det ble i 2015 opprettet en nettredaksjon for å fasilitere en nettutvikling med større fokus på å gjøre informasjon og data lett tilgjengelig på nett. Redaksjonen startet arbeidet i 2. tertial, og har i 2015 oppnådd resultater i retning et bedre og mer helhetlig kommunikasjonskonsept på nett. Viktige mål har vært integrasjon av ulike typer informasjon og data, og utvikling av bedre funksjonalitet for søk og presentasjon (Rødlista 2015, Arter på nett, NiN).

Det er startet opp et arbeid for å samle det alt vesentligste av informasjon fra Artsdatabanken på én teknisk plattform. Parallelt med dette arbeidet vil det bli utvikle et mer helhetlig og bedre tilbud på nett for Artsdatabankens brukere. Funksjonalitet og design for det nye konseptet vil bygge på Arter på nett og Rødlista 2015.

Revidert kommunikasjonsplan

Det ble i 2015 gjennomført en revisjon av Artsdatabankens kommunikasjonsplan, og samtidig foretatt en «omverdenanalyse». Det gjenstår å identifisere parametere for måling av besøk på alle Artsdatabankens nettflater.

Lanseringer

Arbeidet med kommunikasjon ble i 2015 preget av at Artsdatabanken hadde tre viktige lanseringer som samlet sett krevde mye fokus og innsats:

Natur i Norge 2.0 (15.april)

Det ble produsert informasjonsmateriell og informasjonsgrafikk til lansering av Natur i Norge 2.0. Det ble i forkant også jobbet med bedre tilrettelegging av innhold og bedre beskrivelser av naturtyper i «NiN på Nett». Samtidig ble det også utarbeidet en kartleggingsveileder (grafisk) til Natur i Norge.

Artsobservasjoner 2.0 (7. mai)

I forkant av lansering av Artsobservasjoner 2.0 ble det arbeidet med innholdsproduksjon, tilrettelegging og planlegging av kommunikasjonstiltak.

Det ble arrangert åpningsseminar for Artsobservasjoner 2.0, hvor miljøvernminister Tine Sundtoft og gjester fra sentrale samarbeidspartnere i Norge og Sverige deltok. Videre ble det i samarbeid med SABIMA arrangert en BioBlitz på Fornebu for å demonstrere for publikum og media Artsobservasjoners funksjon og styrke som verktøy. BioBlitz samlet over 400 besøkende.

Norsk rødliste for arter 2015 (18. november)

Tidlig på året ble det gjennomført en brukerundersøkelse om rødlista. Funnen viste at brukerne vil ha mer informasjon på nett, og mindre i bok.

Kommunikasjonsarbeidet rundt Norsk rødliste for arter strakte seg ut over store deler av 2015. I samband med åpning av innsyn i foreløpige rødlistevurderinger og ved selve lanseringen ble det gjennomført planlagte kommunikasjonstiltak, utarbeidet informasjon, organisert informasjonsmøter og tilrettelagt for media (inkl. innsalg).

Det ble utviklet en god grafisk utforming for Rødlista 2015 på nett, og også grafisk design for PDF-versjonen av Rødlista. I tillegg ble trykksaken «Rødlista for arter 2015 – et innblikk i metode og resultat» utarbeidet.

Annet kommunikasjonsarbeid

- For å markere at Artsdatabanken i 2015 var 10 år, ble det laget en jubileumspublikasjon med tittelen «Artsdatabanken - gjør en forskjell» (vedlegg 4). I denne oppsummeres Artsdatabankens arbeid gjennom ti år, og hva institusjonen har bidratt med.
- Den årlige "Artdatabank-kalenderen" ble også i år produsert og distribuert
- Artsdatabanken stilte også i år med åpne data i Hack4no – laget som brukte våre data ble tildelt førsteplassen i kategorien «Beste nytte». Laget jobber nå med videreutvikling av konseptet.
- Det ble gjennomført et samarbeid med Miljødirektoratet for å øke tilstedeværelsen av Artsdatabankens produkter og tjenester på nettsiden miljokommune.no
- I alt ni nye leveranser til «Arter på nett» er lansert: Insektordner, øyenstikkere, hettesopper, sjøfugler, boblesnegler, plantevepsene, muslingkrepsene, rovpattedyrene og Midt-Norges kulturmarksplanter
- Sommeren 2015 ble det kjørt en kampanje kalt «Fremmede arter: Vi trenger din kunnskap». I denne ble folk invitert til i løpet av sommeren å registrere ni svartelistete arter i Artsobservasjoner.

Målområde 5: Internasjonal aktivitet

Hovedmål: Artsdatabanken skal ha et internasjonalt engasjement der samhandling med andre aktører skaper synergi og merverdi.

Artsdatabanken er etablert som en institusjon med fokus på nasjonale oppgaver. Samtidig ser vi at våre aktiviteter knyttet til formidling, dataflyt og datadeling om biologisk mangfold kommer stadig sterkere i fokus internasjonalt. Vår egen virksomhet vil i noen grad bero på hva som skjer utenfor Norges grenser. I 2015 har Artsdatabanken prioritert følgende internasjonale aktiviteter:

EUBON

EUBON (European Biodiversity Observation Network) er et europeisk initiativ med mål om å bygge en bedre og mer standardisert infrastruktur for data om arter og naturtyper. Prosjektet er finansiert gjennom EUs 7. rammeprogram. Prosjektet består av et konsortium med 32 institusjoner fra 18 land. Artsdatabanken er med som norsk partner. Prosjektet ledes av Naturhistorisk museum (Museum für Naturkunde) i Berlin.

Prosjektet ble evaluert i 2015 og vi har fått gjennomgående svært gode tilbakemeldinger fra EU-kommisjonen. Grunnlagsrapporten for evalueringen ble godt mottatt og prosjektet ble gitt høy rating. Artsdatabanken bidrar med våre erfaringer og løsninger på viktige områder i relevante deler av prosjektet. Evalueringen viser at vi har levert i tråd med forventninger og forpliktelser. Vi har også bidratt ved hjelp av våre nettverk med øvrige norske aktører som kan bidra i prosjektet. Dette gjelder spesielt Norsk Marint Datasenter (NMDC), den nasjonale GBIF-noden og NINA.

Artsdatabanken har i 2015 deltatt på det årlige møtet i konsortiet. I tillegg har vi deltatt på faglige konferanser og arbeidsmøter innen våre arbeidspakker. Innen den delen av EUBON som omhandler bioinformatikk og standarder avholdes ukentlige skype-møter der vi deltar regelmessig. Vi har vårt hovedfokus på arbeidspakke 1 (datakilder og datamobilisering) og arbeidspakke 2 (dataintegrasjon og interoperabilitet). Vi har særlig bidratt innen temaene som datamobilisering og Citizen Science. I 2015 har vi levert 490 timer til prosjektet.

Internasjonal aktivitet knyttet til fremmede arter

EUs COST-aksjon på fremmede arter «Alien Challenge, TD1209» har som mål å legge til rette for økt kunnskapsinnsamling og -deling gjennom et ekspertnettverk. Artsdatabanken har en aktiv rolle i aksjonen og spesielt i arbeidsgruppe 3 som omhandler risikovurdering. I 2015 deltok vi i et arbeidsgruppemøte i Sevilla (Spania) om dette temaet der europeiske eksperters vurdering av ulike protokoller for risikovurdering av fremmede arter ble presentert. Resultatene er forsinket og vil sammenfattes i 2016.

I tillegg deltok Artsdatabanken på et møte med European Alien Species Information Network (EASIN) i Ispra (Italia) der samarbeid og deling av data på fremmede arter ble diskutert. EASIN kobler eksisterende informasjon fra ulike datakilder sammen, og tilbyr verktøy og tjenester for søk og fri bruk, mens dataeier synliggjøres og siteres. Dette er nært sammenfallende med Artsdatabankens egen virksomhet og det tenkes å tilrettelegges for optimal deling av data fra neste runde av vurderinger av økologisk risiko av fremmede arter i Norge.

LifeWatch

LifeWatch er et europeisk program for “e-Science and Technology Infrastructure for Biodiversity Research”. Det er delvis finansiert av EU-kommisjonen gjennom EUs 7. rammeprogram for forskning.

Artsdatabanken deltok i et samarbeidsmøte 26. og 27. august 2015, i regi av NordForsk/NeIC (Nordic e-Infrastructure Collaboration), med deltakere fra Danmark, Island, Finland, Norge og Sverige. Målet med møtet var å diskutere de ulike utfordringene og hvordan de håndteres i hvert land per i dag. Ved å kartlegge slike «best practices» kan det identifiseres løsninger som kan implementeres i en nordisk kontekst. Samtidig avdekkes det gjenstående behov som krever løsninger på tvers av landegrensene. De nordiske landene har mye til felles når det gjelder både naturmangfold, kultur og regelverk, og et samarbeid anses også til å være et effektivt virkemiddel for å styre bredere internasjonale prosesser.

De tre hovedkonklusjonene var at et felles sekretariat bør etableres som kan koordinere felles aktiviteter og retningslinjer, at et støtte-nettverk for nordisk biodiversitet bør etableres som kan bistå forskere og andre databrukere, samt at det en felles analyseportal bør etableres der både rådata og analyseverktøy kan deles.

Fra norsk side er det Norsk institutt for naturforskning (NINA) som leder det videre arbeidet, med hjelp fra Artsdatabanken og GBIF Norge.

IUCN (Den internasjonale naturvernunionen)

IUCN er det internasjonale organet som har ansvar for metodikk for rødlisting av arter og økosystemer (naturtyper). Her er det særlig metodeutvikling og standardisering av rødlistemetodikk for økosystemer/naturtyper som har vært en viktig arena for Artsdatabanken i 2015. Dette har sammenheng med vårt eget rødlistearbeid for naturtyper (2011), som er et viktig pionerarbeid også internasjonalt.

I 2015 har Artsdatabanken deltatt i «Committee for Scientific Standards for «the IUCN Red List of Ecosystems» der også typologi for økosystemer/naturtyper var tema. Her var også Artsdatabankens erfaringer med utvikling av typesystem (NiN) svært nyttige. Artsdatabanken deltok, etter invitasjon, på en workshop om utvikling av globale rødlistinger av økosystemer i november.

Målområde 6: Organisasjon

Hovedmål: Artsdatabanken skal være en dynamisk organisasjon med fokus på trivsel, produktivitet og samhandling.

Artsdatabanken har kontinuerlig fokus på godt arbeidsmiljø og samhandling, bl.a. gjennom følgende aktiviteter:

- Ukentlige allmøter med informasjonsutveksling. I enkelte av disse møtene er det fokus på spesielle tema, både knyttet til fag og arbeidsmiljø.
- Medarbeidersamtaler: Hver medarbeider i Artsdatabanken har 2 medarbeidersamtaler med direktør pr. år
- Samlinger for ansatte: I 2015 ble det avholdt to samlinger. I oktober markerte de ansatte 10-års jubileet gjennom en studietur til Dordogne i Frankrike. I desember besøkte vi Kirkebyfjellet konferansesenter i Meråker, og gjennomførte to dager med planlegging av aktiviteten i 2016.
- Løpende dialog mellom direktør og verneombud om saker knyttet til organisasjon og arbeidsmiljø
- Gjennomføring av planprosess for 2016 med betydelig medvirkning fra de ansatte.

Senter for biodiversitet og økosystemtjenester (CeBES: Center for Biodiversity and Ecosystem Services)

Sterke forskningsmiljøer i Norge går nå sammen for å produsere ny kunnskap som kan bidra til å stanse tapet av naturmangfold og sikre bærekraftig bruk av natur og naturens goder. NTNU, SINTEF, NINA og NIBIO etablerer nå *Centre for Biodiversity and Ecosystem Services (CeBES)*.

En av samfunnets store utfordringer er å utnytte tverrfaglig kunnskapsproduksjon på måter som sikrer menneskets behov, samtidig som jordas økosystemer opprettholder sine livsnødvendige funksjoner. Dette krever innovativ tverrfaglig forskning som både er fokusert på miljøproblemene og samtidig er brukerrettet.

CeBES skal bidra til at beslutningstakere kan få et bedre kunnskapsgrunnlag for å skape et bærekraftig samfunn. Dette skal skje ved å

- Sikre samarbeid på tvers av ulike fagmiljøer i et forpliktende konsortium
- Gjøre ny forskningsbasert kunnskap best mulig tilgjengelig for brukerne
- Bidra til at forskningsdata lagres, spres og deles

Artsdatabanken har deltatt i arbeidet med å utrede innholdet i CeBES og også deltatt i interimsstyret som hadde i oppgave å utarbeide forslag til endelig avtale mellom partene som skal være med i CeBES. Avtalen ble underskrevet 4. desember 2015.

IV. Styring og kontroll i virksomheten

Artsdatabanken ledes av et styre på 7 medlemmer. Styret er oppnevnt av KD. Styret hadde følgende sammensetning i 2015:

Bror Yngve Rahm, Norsk industri (styreleder)
vara: Iulie Aslaksen, Statistisk sentralbyrå

Vigdis Vandvik, Universitetet i Bergen
vara: Fridtjof Mehlum, Universitetet i Oslo, Naturhistorisk museum

Gro I. van der Meeren, Havforskningsinstituttet
vara: Kjell Nedreaas, Havforskningsinstituttet

Astrid Brekke Skrindo, Vegdirektoratet
vara: Jan Henning L'Abée-Lund, Norges vassdrags- og energidirektorat

Christian Steel, Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA)
vara: Anne Breistein, SABIMA

Yngve Svarte, Miljødirektoratet
vara: Gunn Paulsen, Miljødirektoratet

Toril Loennechen Moen, ansattes representant
vara: Arild Lindgaard

Styret er oppnevnt for perioden 2014-2017. De ansatte velger selv periode for sin representant i styret. Styret har det overordnede ansvaret for virksomheten. Styret skal vedta årlige virksomhetsplaner som styrer den faglige virksomheten, vedta budsjetter og godkjenne årsrapporter inkl. regnskap.

I 2015 har styret lagt Stortingets overordnede mål for Artsdatabanken til grunn for sitt arbeid: *«Artsdatabanken skal gi forvaltning, organisasjoner og andre brukere oppdatert og lett tilgjengelig informasjon om biologisk mangfold. Artsdatabanken skal også være en pådriver i utviklingen av infrastruktur for innsamling og formidling av data om det biologiske mangfoldet i Norge».*

Artsdatabankens mandat og strategiske plan for perioden 2013-2017 er sentrale styringsdokumenter som blir lagt grunn for målstyringen av arbeidet. Arbeidsoppgaver og ressursbruk i 2015 har vært godt forankret i styrets vedtak knyttet til plan og budsjett, og måloppnåelsen har vært kontinuerlig rapportert til styret gjennom året. Styret hadde i 2015 fem styremøter. Sentralt i styrets arbeid er målstyring av den faglige virksomheten og kontroll/styring av budsjett disponeringen.

Når det gjelder den administrative forvaltningen vises det til NTNUs årsrapport.

V. Vurdering av framtidsutsikter

Arbeidet med den strategiske planen for 2013-17 (vedlegg 5) har resultert i god forankring av visjon, verdier, målbilde for 2017 og mål/strategier både hos ansatte og styret, og gir Artsdatabanken god retning for det videre arbeid.

1. Plan for virksomheten i 2016

Årsplan og budsjett for 2016 ble vedtatt av styret 17.02.16 (vedlegg 6). Årsplanen er bygd opp rundt mål og strategier i strategisk plan.

I 2016 vil fokuset være å videreføre og utvikle arbeidet med de produkter og tjenester som er etablert, samt å lansere noen nye. Sentrale prioriteringer i 2016 vil være:

- Forberedelser til revisjon av risikovurderinger av fremmede arter står sentralt våren 2016. Dette gjelder både klargjøring av verktøy og veiledningsmaterieell for ekspertene og oppnevning av ekspertgrupper. Ekspertgruppene vil starte arbeidet med risikovurderinger høsten 2016 og foreløpige resultater vil foreligge tidlig i 2017. Ekspertenes vurderinger blir vinter/vår 2017 lagt ut til innsyn slik at institusjoner, organisasjoner og enkeltpersoner som har data som kan bidra til å styrke/justere/endre vurderingene kan få komme med sine innspill.
- I hele 2016 vil det være stor fokus på å følge opp arbeidet med kartlegging av natur i forbindelse med «Kunnskapsløftet». Artsdatabankens oppgaver vil i hovedsak være forbedring av og veiledning i bruk av Natur i Norge og etablering av infrastruktur for lagring og formidling av data om naturtyper.
- Etter 6 år med svensk/norsk utvikling av versjon 2.0 av rapporteringsverktøyet Artsobservasjoner skal vi våren 2016 sette systemet i drift med egen kopi av kildekoden og flytte hele databasen over på NTNUs tekniske infrastruktur. Vi vil fortsette arbeidet med å styrke bruken av Artsobservasjoner, både i det frivillige apparatet og hos profesjonelle brukere. Det skal også etableres en driftsorganisasjon i samarbeid med SABIMA og Miljødirektoratet.
- Artskart vil bli lansert i ny versjon høsten 2016. Ny versjon vil inneholde mye ny funksjonalitet som utvider bruksområdene og forbedrer brukervennligheten for prioriterte brukere. Det vil også bli prioritert å mobilisere viktige datasett som ennå ikke er tilgjengelig i Artskart.
- En omfattende kartlegging av arter er satt i gang innen Artsprosjektet, og mange nye resultater vil bli presentert i 2016. Det vil også settes i gang flere nye kartleggingsprosjekter i 2016, og prosjekter knyttet til artsmangfoldet i skog vil bli prioritert. Artsprosjektet vil fortsatt bidra til arbeid med utdanning formidling og infrastruktur, spesielt gjennom arbeidet med forskerskolen i biosystematikk, formidlingstjenesten Arter på nett, navnerregisteret og arbeidet med DNA-strekkoding av arter i Norge.

Artsdatabanken vil vektlegge samfunnskommunikasjon via media, egne nettsider/sosiale medier og kontakt/dialog med brukere av våre produkter og tjenester. Dette er en grunnleggende forutsetning for at Artsdatabanken skal kunne levere kunnskap som kan anvendes til ulike formål i samfunnet.

Ytterligere informasjon om plan for virksomheten i 2016 finnes i vedlegg 6.

2. Plan for tildelt bevilgning for 2016 (for detaljer, se vedlegg 6)

I 2016 har Artsdatabanken totalt kr 72 025 768 til disposisjon. Av denne summen er kr 969 268 overførte midler fra 2015, kr 85 500 er inntekter fra konferansen 18.11.15 og kr 70 971 000 er nye tildelinger for 2016.

Tildelinger ved årets start i 2015 var kr 57 092 000. Økte tildelinger av midler skyldes i all hovedsak tildelinger fra Miljødirektoratet i forbindelse med «Kunnskapsløft for naturen», Artsobservasjoner og tilskudd til SABIMA.

Tildelte midler for 2016 består av følgende bevilgninger:

Kunnskapsdepartementet	kr. 26 465 000
Klima- og Miljødepartementet	kr. 29 850 000
Miljødirektoratet	kr. 13 369 000
NVE	kr. 400 000
Norsk Marint Datasenter	kr. 127 000

I tillegg kommer bevilgningen fra EU knyttet til EU-prosjektet EUBON. Total tildeling i løpet av prosjektperioden (2013-2017) er 113 084 Euro. Artsdatabanken fikk overført 54 653,50 Euro som et forskudd i 2013 (NOK 442 272,53), mottok 47 122,10 EURO i 2015. 11 308,40 EURO overføres når prosjektet er ferdig i 2017.

3. Overordnet risikovurdering

Artsdatabanken har i løpet av sine ti operative år lyktes i å befeste sin rolle, og har vært leveringsdyktig i henhold til mandatet. Artsdatabanken har etablert seg som en uavhengig og nøytral leverandør av kunnskap om naturmangfold i Norge, har etablert et godt forhold til kunnskapsleverandører og brukere, og har et godt omdømme i samfunnet. Ved å levere pålitelige faktagrunnlag bidrar Artsdatabanken til en betydelig merverdi i samfunnsdebatten om forvaltningen av norsk natur.

Med bakgrunn i dette ser det ut til at Artsdatabanken i årene som kommer fortsatt vil spille en viktig rolle i Regjeringens politikk knyttet til naturmangfold og en kunnskapsbasert forvaltning. Dette har blitt aktualisert i forbindelse med Stortingsmeldingen «Natur for livet», som skal behandles i Stortinget våren 2016. Meldingen bygger i betydelig grad på Artsdatabankens arbeid så langt, underbygger Artsdatabankens rolle og oppgaver, og peker samtidig på muligheter for å videreutvikle vår portefølje.

Økonomien i Artsdatabanken er per 2015 tilfredsstillende, og vi har ikke mottatt noen signaler fra myndighetene om at det foreligger planer om å redusere tildelingene via Statsbudsjettet..

Artsdatabankens aller største utfordring per 2015 er å ha nok ansatte til å håndtere økende etterspørsel etter våre produkter, tjenester og kompetanse. En stab med 19 fast ansatte og med store oppgaver er veldig sårbar i forhold til leveransedyktighet hvis uforutsette hendelser (sykdom, omprioriteringer etc.) skulle oppstå. Dette er en reell risiko i Artsdatabanken.

I forbindelse med fusjonen mellom NTNU og de tre høyskolene er det innført kunngjøringsstopp og intern søkerkrets for de stillinger som blir vedtatt lyst ut av NTNU.

Dette betyr i praksis at Artsdatabanken må søke NTNU om intern utlysning av vakante stillinger som er finansiert av vår bevilgning fra KD, selv om vårt styre har vedtatt å opprette og/eller å lyse ut en stilling. NTNU kan også avslå søknaden, og dermed overprøve vårt styre. Det virker å være svært lite gjennomtenkt at Artsdatabanken som 1-4-4 organisasjon håndteres på samme måte som «kjernevirksomheten» ved NTNU. Så lenge dette regelverket er gjeldende ved NTNU foreligger en risiko for at Artsdatabanken ikke får tilgang på den best kvalifiserte kompetanse. Artsdatabanken bør få mulighet til å lyse ut stillinger på vanlig måte iht. tjenestemannsloven. Det er også svært viktig i forhold til Artsdatabankens samfunnsoppdrag i prosedyrer knyttet til tilsetninger blir oppfattet som uavhengige, og ikke i unødig grad blir håndtert på samme måte som tilsetninger ved NTNU for øvrig.

Den 6. januar 2016 la Gjedrem-utvalget frem sin rapport «Kunnskapssektoren sett utenfra». Her foreslås at Kunnskapsdepartementet bør slå sammen en rekke eksisterende virksomheter, herunder Artsdatabanken, til et nytt sentralt forvaltningsorgan for universitets- og høyskolesektoren. Det må pekes på som en mulig risiko at Artsdatabanken blir en del av et større organ, både når det gjelder rolle, funksjon, brukerdiallog m.m. Artsdatabanken kommer tilbake til dette i høringen på Gjedrem-utvalgets rapport, men vi påpeker behovet for å opprettholde en uavhengig posisjon som underbygger vårt samfunnsoppdrag

V. Regnskap for 2015

Regnskapet for 2015 ble godkjent av styret i styremøte 17.02.16. Her oppgis nøkkeltall fra regnskapet, for detaljer henvises det til vedlegg 7.

Artsdatabanken hadde i 2015 kr. **67 505 296**. til disposisjon.

Totalt forbruk i 2015 var kr. **66 536 028**. Av dette var kr. 16 655 015 (25,0 %) knyttet til lønn/drift og kr. 49 881 013 (75,0 %) var knyttet til prosjekter.

Kr. **969 268** overføres til 2016, noe som utgjør 1,4 % av budsjettet i 2015.

Artsdatabankens regnskap inngår i NTNUs totale regnskap, og rapporteres til KD via NTNUs årlige rapportering.